

Jak posílit mezipředmětové vazby?

K rozvoji postojů a hodnot může přispět nová publikace Globální témata napříč předměty.

„Na metodice oceňuji široký výběr předmětů a podrobný popis lekcí. Pedagog nemusí zdlouhavě prohledávat spoustu zdrojů, ale může použít celou lekci. Každá lekce obsahuje cíle hodiny, časovou náročnost na realizaci, pomůcky, podrobný popis lekce, použité zdroje a pracovní listy pro žáky a jejich řešení.“ Takové je jedno z hodnocení od učitelů, kteří už měli možnost publikaci vyzkoušet.

Metodiku Globální témata napříč předměty vydala v říjnu 2023 organizace ARPOK, o. p. s. Publikace obsahuje sedmáct výukových lekcí, které se věnují čtyřem globálním tématům (migraci, klimatické změně, propojenosti světa a genderu) napříč předměty.

Za vznikem publikace stála jednoduchá myšlenka: svět kolem nás je propojený, a pokud jej chceme vnímat v souvislostech, je potřeba, aby byla globální témata do výuky zařazována a aby byla vyučována napříč předměty.

Publikace má ambici učitelům/učitelkám různých výukových předmětů na 2. stupni pomoci spolupracovat a hledat synergie při výuce globálních témat, tím posílí dopady výuky u žáků a zároveň ulehčit práci vyučujícím. Lekce obsažené v publikaci jsou určené do přírodovědných i společenských předmětů, byly vytvořeny učiteli a učitelkami z praxe a vyzkoušeny dle témat se stejnými věkovými skupinami žáků. Jsou postaveny na konstruktivistickém modelu E-U-R¹, který respektuje přirozené učení.

Čtyři globální témata rozpracovaná do přírodovědných i společenských lekcí

Pro 6. ročník nabízí publikace lekce k tématu klimatická změna. Lekce sedmého ročníku se věnují migraci. Lekce pro osmý ročník se zabývají tématem gender a pro devátý ročník se lekce věnují tématu propojenosti světa. Každé téma je rozpracováno do čtyř lekcí (výjimku tvoří téma klimatické změny, které nabízí lekcí pět) do různých předmětů. Tím publikace nabízí vyučujícím různých předmětů a posílit porozumění problematice.

Publikace rozvíjí nejen znalosti a dovednosti, ale i postoje a hodnoty žáků

Globální vzdělávání rozvíjí kompetence (zahrnující znalosti a porozumění, dovednosti, postoje a hodnoty), které žákům umožňují aktivní orientaci a zapoje-

ní v soudobém světě. Nově vzniklá publikace přináší kromě informací i rozvoj dovedností, jako jsou kritické myšlení, spolupráce, reflexe vlastního jednání. Zároveň přispívá k hodnotovému učení. Lekce k tématu migrace a gender akcentují rovnost a respekt, k tématu klimatická změna potom starostlivost/péči o prostředí, ve kterém žijeme, a lekce k propojenosti podporují vnímavost a starostlivost o svět, ve kterém žijeme. Další hodnoty, jako jsou zvědavost, samostatnost, spolupráce, objektivita a tvořivost, jsou posilovány i metodami využívanými v lekcích.

Jak metodiku a jednotlivé lekce hodnotí učitelé?

„Zajímavý přesah z přírodopisu do občanské zodpovědnosti.“

„Lekce se mi moc líbila, jak propojuje mezi sebou hudební výchovu, zeměpis, čtenářskou gramotnost, mediální výchovu, ale také digitální gramotnost.“

„Moc na mě zapůsobilo, jak je lekce promyšlená, provázaná a pečlivě zpracovaná.“

„Střídání různých modelů učení je skvělé na udržení pozornosti a funguje to výborně. Žáci aktivně spolupracovali, byli motivováni a díky střídání aktivit se nenudili a byli pořád ve střehu.“

„Dokáži si tuto lekci představit jako součást projektového dne.“

„Cítím velký posun od dob, kdy se Marie Curie-Sklodovská stala profesorkou na Sorbonně, ale data ukazují, že žen ve vědě je stále málo. Je velmi důležité mladé generaci žen ukázat, že pokud chtějí, tak mají možnost se věnovat jakýmkoliv oborům bez ohledu na to, zda je ten či jiný obor vnímán jako tradičně maskuliní.“

„Žáci diskutovali nad tím, jak kolikrát člověk něco udělá v dobré víře a pak se to zvrtné.“

„Díky tvorbě myšlenkové mapy se děti učí sbírat data, následně je analyzovat a pokud možno jednoduše a srozumitelně.“

Metodická publikace Globální témata napříč předměty je volně ke stažení na: <https://eshop.arpok.cz/eshop/globalni-temata-napric-predmety/>. K metodice proběhnou i semináře, více informací na: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/seminare/>.

Publikace vznikla v rámci projektu „Globální témata napříč předměty“ a „Učíme o globálních souvislostech“, které podpořily Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, Česká rozvojová agentura v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce a Olomoucký kraj.

Lenka Pánková,

ARPOK, o. p. s., www.arpok.cz,

www.facebook.com/ARPOK.Olomouc

Foto: Jakub Wittka

UKÁZKA Z METODIKY ►

UKÁZKA Z METODIKY

MIGRACE

Co je migrace?

→ „Migrace (lidí) je chápána jako pohyb lidí z jednoho místa na druhé za účelem dlouhodobějšího pobytu. Migrace nemá jednotnou definici, a někdy je proto těžké určit, kdo je migrant. Podle definice OSN je migrant člověk, který pobývá v zahraničí minimálně rok. Další definice však označují za migraci i stěhování v rámci státu, případně pobyt v zahraničí delší než 6 měsíců. Migrace byla a pravděpodobně vždy bude součástí lidstva. Podle statistik se sice absolutní počet migrantů zvyšuje, podíl se však dlouhodobě udržuje na 2–3 % světové populace.“

Migrace – Encyklopedie migrace, <https://www.encyclopediaofmigration.org/migrace/>

→ „Migrace ptáků je sezónní tah ptactva mezi jejich hnízdišti a zimovišti. Na migrační cestu se pravidelně vydává méně než 20 % z více než 10 tisíc ptačích druhů. Opeřenci vykonávající migraci se označují jako tažní či stěhovaví ptáci. Důvodem migrace je hlavně dostupnost potravy a vytěžení dvou či více biotopů.“ https://cs.wikipedia.org/wiki/Migrace_ptáků

→ „Podle mezinárodního týmu vědců bylo zjištěno, že migrace zvířat za účelem reprodukce do severních zeměpisných šířek odedávna spoléhala na řadu výhod včetně zajištění většího množství sezónně dostupné potravy, menšího ohrožení parazity a nižší predace během reprodukce v porovnání s oblastmi okolo rovníku.

Tyto důležité výhody migrace jsou však aktuálně výrazně narušovány klimatickými změnami a působením člověka. To přináší negativní důsledky pro populace migrujících zvířat i celé ekosystémy.“

<https://www.avcr.cz/cs/veda-avyzkum/aktuality/Migrace-zvirat-na-sever-uznemusi-byt-vyhodna-varuji-odbornici/>

Doporučení: Podle zpětných vazeb z pilotáže je vhodné věnovat tématu migrace více časového prostoru a navázat na lekce dalšími aktivitami pro jeho hlubší porozumění.

K tématu migrace příručka Globální témata napříč předměty obsahuje čtyři podrobně popsané lekce:

Odkud a kam migrujeme: Lekce do zeměpisu nebo občanské výchovy se zaměřuje na důvody, které lidi vedou k opuštění svého domova. Jedna z částí lekce je postavena na práci s mapami, ze kterých se žáci snaží vyčíst nejčastější místa, která lidé opouští, a to, do jakých destinací nejčastěji směřují.

Migrace ve středověku: Výuková lekce do dějepisu nebo občanské výchovy seznamuje žáky s migrací v období vrcholného středověku (příčiny a důsledky zámožských objevů). Cílem je zopakovat a prohloubit učivo 7. ročníku, zasadit ho do širšího kontextu a nalézt obecné rysy migrace.

Jak ptáci migrují: Žáci využívají vědomosti získané v hodinách přírodopisu a aplikují je na učivo fyziky a matematiky. V první části procvičují výpočet rychlosti, dráhy a doby pohybu. Aktivitu zařazujeme na konci tématu pohyb tělesa v rámci shrnutí probíraných poznatků. Ve druhé části se zaměří na globální aspekt migrace ptáků (změnu biorytmu ptáků a času migrace, světelné znečištění ad.). Součástí lekce jsou další náměty na propojení tématu migrace ptáků s učivem fyziky (let ptáků a působící síly, magnetismus, orientace ptáků při migraci).

Kam putují ptáci: V rámci přírodopisu si žáci rozšíří vědomosti o migraci ptáků a jejich příčinách. Naučí se poznávat některé druhy tažných ptáků, kteří žijí v České republice. Ve druhé hodině se zaměří na nástrahy, kterým ptáci na tažných cestách čelí, a zamyslí se nad dopady těchto nástrah. Navrhnou, jak mohou oni sami ptákům pomoci.

Tipy, čemu se vyhnout

Jednostrannému pohledu na migraci, ať už jen pozitivnímu, nebo jen negativnímu, popřípadě velkému zobecňování. Pokud se objeví negativní výroky ze strany žáků, je dobré si je vyslechnout a věnovat se jim hned nebo v další hodině dle urgentnosti. K tomu mohou pomoci nabízené zdroje v rozšiřujících informacích u každé lekce.

Tipy, na co se v tématu zaměřit

Je vhodné ukázat migraci v celé její šíři a diskutovat s žáky nad jejími pozitivy a negativy.

Pro bližší pochopení migračních souvislostí je přínosné soustředit se na příběhy konkrétních lidí. Pohled na migranty a migrantky, popř. uprchlíky, je především příběhem lidí nežli statistik, navíc konkrétní a srozumitelná zkušenost může dokázat posunout vnímání žáků v této problematice. Proto jsou na konci lekce Odkud a kam migrujeme k dispozici odkazy na další práci s žáky na základě konkrétních příběhů.

Kompetence v globálním vzdělávání

Globální rozvojové vzdělávání není statickým konceptem vzdělávání, jeho pojetí se vyvíjí a reflektuje dynamický rozvoj světa. Jeho prostřednictvím jsou učitelům i žákům či studentům zprostředkovávány kompetence (zahrnující znalosti a porozumění, dovednosti, postoje a hodnoty), které jim umožňují aktivní orientaci a zapojení v soudobém světě.

Znalosti a porozumění:

- získat a rozvíjet vědomosti potřebné k porozumění ekonomického, politického, sociálního, environmentálního a kulturního fungování světa
- chápat místní, regionální i celosvětové dění a procesy v co nejširších souvislostech, snažit se porozumět vzájemným vztahům
- znát různé pohledy na konkrétní výzvy a problémy, porozumět jejich příčinám, důsledkům a možným způsobům řešení
- vědět o svých možnostech podílet se aktivně na udržitelném rozvoji na lokální i globální úrovni

Dovednosti:

- kriticky přemýšlet o světě, vyhodnocovat různé informace a zkoumat více pohledů na jednotlivá témata
- reflektovat svoje jednání a chování i dění v okolním světě, činit informovaná a odpovědná rozhodnutí
- vědomě odhalovat stereotypy a předsudky, uvědomovat si jejich důvody a dopady
- rozvíjet schopnost adaptovat se na různé situace a čelit jejich dopadům (odolnost)
- porozumět situaci a potřebám druhých zapojit se do veřejného dění a řešení problémů, plánovat a realizovat akce s globálním přesahem
- spolupracovat s ostatními a využívat různé strategie při řešení konfliktů

Postoje a hodnoty:

- zajímat se o aktuální lokální, regionální i globální dění a klást si otázky podporující porozumění
- respektovat každého člověka, oceňovat sociální a kulturní rozmanitost a podporovat rovné příležitosti a sociální spravedlnost
- podporovat aktivní zapojování všech zájemců (participaci a inkluzi) a upřednostňovat spolupráci
  - chápat, že každý může ovlivnit rozvoj spravedlivé a udržitelné společnosti na lokální, regionální i globální úrovni
  - přijmout odpovědnost za vlastní jednání a chování a být odhodlán/a zlepšovat své přístupy k okolí i světu ■

Zdroj: Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech (MZV ČR, 2018)